

NYERGES ANDRÁS

Egy tökéletesnek látszó összeesküvés

Részlet *A negyvenesek pavilonja* c. regényből

Ó, te szegény, állt meg az ágyamnál Berzenceiné, milyen sápadt és sovány vagy, szinte rosszabbul nézel ki, mint mikor a vonaton találkoztunk! Anyád hogy van, ő ma nem jön véletlenül? Látogatási nap volt, a kórtermünk megtelt rokonokkal, némelyik fiúhoz egyszerre többen is érkeztek, Mikuleczet például valósággal körbeülte a család. Nemcsak a látvány ingerelt, hazulról hozott csomagok bontogatása is hallatszott mindenfelől, meg a kínálások és szabadkozások ismerős mormolása, jól fölismerhető illatok terültek szét a levegőben, süteményeké, gyümölcsöké, sültkéé, de hallottam kanalaknak a befőttésűveg falához koccanását is, meg a pakolt desszertek papírjának zizegését, amint feltépi őket. A zsvivaj túlságosan vidám volt ahhoz, hogy ne az jusson folyton eszembe, bezzeg az én apám tegnap hiába járt itt, elzavarták a kapu előtt. Ahányszor ez eszembe jutott, mindig Boga felé pillantottam, látja-e, hogy én is egyedül vagyok, akárcsak ő, én se kaptam senkitől semmit. Ha már végig kell nézmem, amint mások örülnek egymásnak, legalább annyi hasznom legyen ebből a keserves állapotból, hogy a tripolisziak egyike tudomásul veszi, egyformán mostoha a sorsunk.

Berzenceiné azonban épp ekkor vett észre s indult el felém, a magárahagyatottságom látszatát alaposan elrontva, hiszen Boga szeme láttára állt le velem beszélgetni, én pedig közben is tudtam, hogy mondhatok majd, amit akarok, az isten se mossa le rólam, hogy egy brancsba tartozom ezekkel. Berzenceiné képéről lerítt, hogy jócselekedetnek képzelem, ha szóba áll velem, és mert most is harsozott, mint mikor először láttam, az se maradt köztünk, amit mondott, a teremben lévők mind hallhatták, ahogy a maga mesterkéltségek módorában régi, meghitt, bensőséges barátságot éreztet a két család között, s én utólag nem mehetek oda mindenkihez azzal, hogy ebből semmi sem igaz, nincs közünk Berzenceiékhez. Anyád ritka hercegteremtés, azzal a lányos alakkal, azzal a határozott fellépéssel, az ember ki se nézné belőle, ugye? A nő úgy nézett rám, mint aki az álméllködáshoz megerősítést vár, és éppen tőlem. De nem volt kedvem az udvariaskodó locsogáshoz, van nekem bajom maga nélkül is elég, gondoltam, és elszántan hallgattam, Berzenceiné azonban azt hitte, ennek egyetlen oka az lehet, hogy nem jut eszembe, kicsoda

ő. Hát nem emlékszel, kérdezte csalódottan, én vagyok a Giduska mamája! Emlékszik, csak menjünk innen, rángatta meg a kabátját Giduska, én pedig hálásan néztem rá, noha éppen azt magyarázta, hogy a Nesztorral tilos szóba állni, mert ha Irma nővér meglát minket pont az ő ágyánál, én szorulok ezért. Rá se ránts, Giduskám, legyintett az anyja, és főleg ne félj Irmától, inkább féljen ő, nehogy elapadjon a forrás, és a hüvelyk- meg a mutatóujja egymáshoz dörzsölgetésével jelezte, miféle forrásra gondol. Azon kaptam magam, hogy ő, akit a vonaton idefelé még hevesen utáltam, akinek a viselkedése két hónappal ezelőtt valósággal megbotránkoztatott, most szinte rokonszenvesnek tűnik, főleg a fiához képest, mert az itt töltött hetek megtanítottak becsülni azt, ha valakinek esze ágában sincs titkolni, amit művel. Azt is jólesett látni a magam szorongatott helyzetében, hogy van egy ember, aki nem fél Irmától, és ezt még azzal is kinyilvánítja, hogy nem tágít az ágyamtól, sőt, szinte tüntetően füttyöl az itteni tilalmakra. Ettől a velem való nyájaskodása is más értelmet nyert, ő pedig lopva terepszemlét tartott az ágyamon, és felmérte, hogy nem hevernek rajta rokonoktól kapott finomságok. Annál jobban tetszett neki, hogy ő viszont sajnál minden gyereket, az idegent is, ha nem jut neki a jóból. A kiabálás határán volt a hangja, ahogy kérdezgetett, mondd, nem kérnél egy kis szörpöt, magam főztem, vagy házisüteményt, ma reggel készült, talán még meleg is, Giduskám, hozz ide pár darabot Gyurikának. Hagyd a fenébe, nem kell, állítottam le Giduskát, de éreztem, hogy ez érthetetlen nyerseséggel csenghet Berzenceiné fülében, megsejtené belőle a kettőnk nem éppen baráti viszonyát, pedig annak idején a lelünkre kötötte, hogy mi, jobb családból való fiúk, tartsunk össze. Egyéb se hiányzik, mint a faggatódzás, hogy mi bajom a fiával, a kis aranyossal, és ezt, hiába is próbálnám, úgyse tudnám vele megértetni, egyszerűbb, ha szelíd tónusra váltok, kösz, ne fáradj, nem kérek semmit, mondtam, és Giduska szemlátomást megkönnyebbülve lélegzett fel. És pár szem tejdropszot vagy mézcukrot, kérdezte Berzenceiné, esetleg egy kis pemetefű cukorkát, vagy ha jobban szereted, van nálam mazsola is. Csak szólj bátran! Szomorkás mosollyal jeleztem, hogy ami engem bánt, azon ilyesmikkel nem lehet segíteni, tessék elhinni, most semmi se menne le a torkomon, de mire kimondtam, már rá is jöttem, hogy elharmarkodtam a visszautasítást, mert ha Berzenceiné mindenáron tenni akar értem valamit, hát éppenséggel tehetne, rajta kívül itt úgyszint senki, aki a nővérek szemében gyanún felül állna, márpedig annak véghezviteléhez, amit kérnék, éppen ez a legfontosabb. Még mielőtt levittem volna a hangot, egy lendülettel folytattam is, de ha tényleg tetszik akarni segíteni, hát volna valami, aminek örülnék.

Elhallgattam, mert rádöbentem, hogy hiába jó az ötletem, nem érek vele semmit, mert itt van Giduska is, és ha ő meghallja, úgyis lebeszéli az anyját a teljesítésről. Kivéve azt az esetet, ha nem hallja, amit mondok. Talán mégis ennék egy kis sütit, próbáltam menteni a menthetőt, hátha elhiszik, hogy a sütemény az a *valami*, ami mégis segíthet rajtam, és jól gondoltam, mert ezzel sikerült eltávolítani a közelünkből Giduskát, akinek vissza kellett ballagnia az éjjeliszekrényéhez. Végre inthettem az anyjának, hogy hajoljon közelebb, mert amit mondani szeretnék, azt csak suttogva lehet. Apám tegnap itt járt, de nem engedték be. Ha levelet írok nekik, fölbontják és visszatartják. Egyszerűen nem tudok a szüleimnek üzenni, de ha fel tetszene hívni az anyámat...

Berzenceiné fejrázással adta tudtomra, hogy ezt kár is folytatnom. Sajnos már nincs telefonunk, mondta, az olyanoktól, mint mi, manapság elveszik a fővonalat, viszont monddok mást, ha írsz pár sort, Pesten eljuttatom a szüleidhez. Ebben a pillanatban ért vissza hozzánk Giduska, nesze, mondta, és elém tett egy lekváros kiflit, ezt bátran megeheted, ez nem *egérke*! A kaján szájbiggyesztése feldühített, hiszen azzal él vissza, hogy az anyja előtt nem kenhetem el a száját, de tudatában voltam, és ez lecsillapított, hogy most

nagyobb dolog forog kockán, semhogy hagyjam magam fölhergelni. A papírlap fölé hajoltam, amit az imént kapkodva előrántottam, és sebesen lekörmöltem ezt az egy sort, *Anyu, Apu, rémes itt, csináljatok valamit, mert nem bírom ki.* Tudtam, hogy otthon ennyiből is érteni fognak, gyorsan odafirkáltam még a laccímünket is, azután már csak azért izgultam, hogy Giduska meg ne találja kérdezni, mit csúsztatok oda az anyjának. Szerencsémre Berzenceiné tökéletes összeesküvőnek bizonyult, csak a szempillái néma, sokatmondó lehunyásával jelezte, hogy minden rendben lesz, s közben olyan titokzatosan mosolygott, mintha még tetszene is neki, hogy közös konspirációnk van. Megérezte, hogy most leginkább a fia figyelmét kell másfelé terelnie, bocsáss meg, mondta nekem, mielőtt hazamennék, mi Giduskámmal teszünk még odakint egy kis sétát, úgyhogy el is köszönünk tőled. Búcsúzóul ezt megtoldotta még egy mondattal, amitől valóságos összeesküvőzsenivé vált a szememben, hiszen kizárta vele még a lehetőségét is, hogy a fia megsejtse, miféle ügyben játszunk össze, ha Gigibaba, vagyis anyád megjönne, elvég-re még jöhet, feltétlenül mondd meg neki, hogy a Berzencei Gitta csókoltatja.

A nap hátralévő részében mindvégig fergeteges jókedvvel töltött el a gondolat, hogy túljártam Irma, de még Ortolánia eszén is. Bármennyire próbálták megakadályozni, hogy tudassam a szüleimmel, bajban vagyok, nekem mégis sikerült. Mostantól csak idő kérdése, hogy mikor tudják magukat mindketten egyszerre szabaddá tenni, és eljönni értem. Ez máskor se menne ukmukfukk, de most, az ünnepi műszak hajrájában végképp nehéz lesz, ami azt jelenti, hogy miután Berzenceiné átadja nekik a cetlit, még további napoknak kell eltelniük, mire meg tudják szervezni, hogy a Népművelési Minisztérium meg az Egyenruhagyár ugyanakkor adjon nekik szabadnapot. Az én elgondolásom szerint mindenképpen együtt kell jönniük, mert az, ahogy apámat tegnap elküldték, mutatja, hogy a kiszabadításom nem lesz egyszerű feladat. Az időpontot illetően nem tápláltam vérmes reményeket, december van ugyan, de még csak az eleje, a Mikulást valószínűleg itt kell töltenem, de karácsonykor talán már otthon, a saját ágyamban alhatok. Ez három, nehezen kibírható hét lesz, de elviselem, ha arra gondolok, hogy ma kicseleztem a szanatórium kopóit. Ez nemcsak ébren adott biztonságot, még álmodni is kivételesen olyasmit álmodtam, amiben nem volt semmi rémség. Ahhoz képest, hogy máskor szándékosan fel szoktam ébreszteni magam. Csak legyen vége a nyomasztó történésnek, amibe csöppentem, most ennek épp az ellenkezőjét éltem át, azért szorítottam alvás közben, hogy amit álmodok, tartson ki még egy ideig, s nehogy túl hamar vége legyen. És mintha nem is álom lenne, az Eötvös utcai lakás nagyobbik szobájában dobáltam a szüleimnek hol kék, hol piros, hol sárga léggömböket, és bár furcsa volt, de könnyen megszoktam, hogy nagyobb a szabad hely a bútorok között, mint amekkorára emlékeztem, pedig most is a szokott helyén állt a fehérneműs szekrény, meg a hepehupás róka-mié a kiálló rugókkal, meg az üveges vitrin, csak most attól, hogy valaki pár lépést tesz a szobában, nem csörömpöltek benne az össze-összeverődő poharak. Pedig nemhogy lépkedtünk, de kifejezetten ugráltunk. A parkett attól volt ilyen, hogy a háború előtt anyám ebben a szobában tartott kasztanyettával levezényelt táncórákat a környék fogyni vágyó asszonyságainak, akik a mázsát közelítő súlyukkal még az alattunk lévő lakás födémjét is jócskán próbára tették. Mondogatták a szüleim, hogy a parkettléceket ki kell cseréltetni, vagy legalább egy szőnyeget le kéne teríteni, de sem léccserére, sem szőnyegre nem tellett, most azonban, amikor fel-felugrottunk, elképesztően nesztelen volt a földet érésünk. Két luftballon volt mindhármunknál, s ha apám éppen a kéket dobta felém, a másik irányból már repült is hozzá a piros, anyám pedig úgy nevetett, ahogy azóta sem, mióta állásban volt, vigyázz, Gyuszi, megy a csavart! Apámról kiderült, hogy pompásan tud fejelni, és amit így továbbít, csak úgy tudom elcsípni, ha felrúgom magam

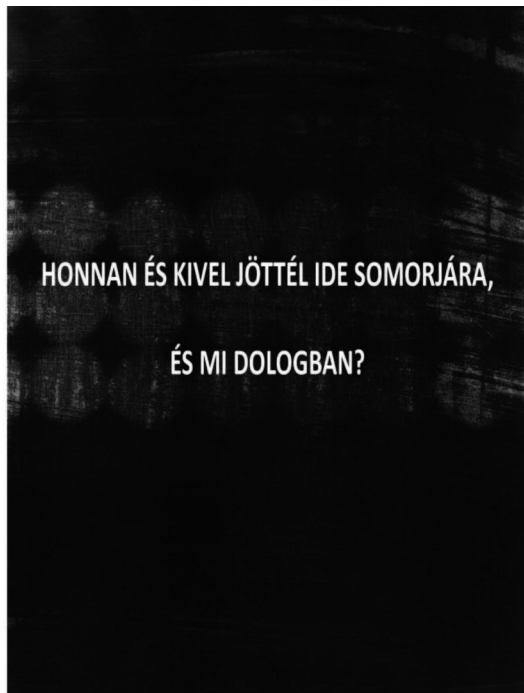
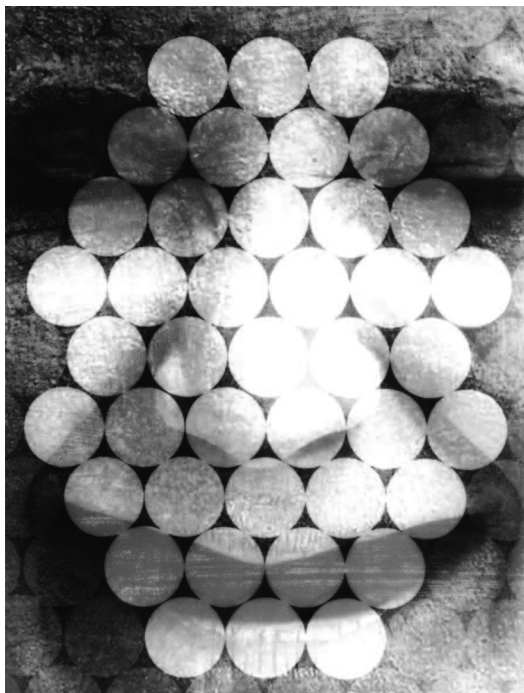
magasra, és szinte vízszintesen úszom a levegőben, de valahogy természetesnek tűnt, hogy képes vagyok erre. Ha álomban azt gondoltam, még, és még, a labdázásnak nem lett vége, és el sem fáradtunk, sőt, még órák múlva is olyan könnyűnek éreztük magunkat, mintha a lábaink csak léggömbnyi súlyt cipelnének.

Még ébredéskor is szinte fülig ért a szájam, s az álombeli jókedv emlékét akkor is sikerült megőriznem magamban, amikor a nap máskor legkeservesebb része következett, mert a többiek mind elmentek iskolába, én meg az üres kórteremben egyedül maradtam, azaz még egyedül se, mert Irma szüntelenül fürkésző, ellenséges pillantásának kitéve. Tarkóm alatt összekulcsolt kézzel bámultam a mennyezetet, de diadalmasnak szánt, révült mosoly ült az arcomon, és egyfolytában arra gondoltam, hogy Irma és a többiek még csak nem is sejtik, hogy én már csak a látszat szerint vagyok itt, valójában félig már haza is mentem.

Az ábrándozásaimnak az vetett véget, ami ebéd után történt, s amire sem én, sem a többiek nem tudtunk magyarázatot. Irma nővér mindenféle lármás parancsosztogatást mellőzve előbb a saját szekrényének lefoglalt részét, aztán Giduska éjjeliszekrényét is kiürítette, összeszedte az érkezése óta jócskán felszaporodott holmiját, megtömte a táskáit, és mi csak a felszólításból, hogy köszönj el, ha akarsz, értesültünk arról, hogy valami készül. Már csak út közben tartotta fontosnak, hogy nekünk is bejelentse, Berzencei átmegy a negyvenegysekhez.

Hogyhogy, hová megy, miért viszik át, mi, a maradék huszonhárom negyvenes, szinte egyszerre kezdtünk méltatlankodva zúgni, Irma és Giduska azonban fikarcnyit sem törődött azzal, hogy miket ordibálunk a hátuk mögött, csak loholtak végig a termen, mintha valami fenyegetné őket. Srácok, ti értitek, kérdezte Mikulecz, ilyen itt még nem volt, negyvenest nem rakhatnak át a negyvenegysekhez! Kit érdekel a kis nyamvadék,

Réteghiány, avagy Korlátok a fejedben vannak..., fotogram, giclée nyomtat, 80×60 cm, 2009–2010

kiabált Boga, ha Nesztornak hiányzik, azt megértem, de nekünk? Nekem se hiányzik, siettem visszaordítani, én csak örülök, ha nincs itt! Hülyék, kurjantotta el magát Vidákovics, nem értitek a lényegét, Irmának már nincs köztünk spiclije! Pont odavaló, ahová viszik, ordította Jákó, a kicsik közé, azok közt ő lehet a nagyfiú! Ezen mindenki nevetett, és a következő pillanatban Giduska el is volt felejtve, csak én nem tudtam napirendre térni az eset fölött, mert valami búzlótt az átköltöztetésében, ha ez már tegnap eldőlt volna, Berzenceiné azonmód elújságolja nekem, de egy szóval sem említette, pedig ez a nő nem a szófukarságáról híres. Giduska kimenekítésének terve azután ölthetett alakot valakinek az agyában, hogy ő meg az anyja elköszöntek tőlem. A véletlenül nyelvemre jött kifejezést kedvemre valónak találtam, mert az ösztöneim azt súgták, hogy ezzel pont eltráfáltam, amiről szó van, és bár magamnak sem tudtam megmagyarázni, hogy mire alapítom ezt a gyanúmat, a gondolat, hogy Giduska átköltöztetése valójában *kimenekítés*, nem tágitott tőlem. Annyira sebtében, előkészítés nélkül, mondhatni menekülésszerűen történt, amihez foghatót én még csak a háború alatt láttam, amikor híre jött, hogy nyilasok razzizálnak a körzetben, és közelednek a házukhoz, de mielőtt ideérnének, a nagynéném barátnőjének, aki az éjszakát nálunk töltötte, el kell tűnnie. Négyévesen folyton láb alatt voltam, mert az izgalom rám is átragadt, és mindig odabókláztam, ahol éppen történt valami, így összepakolás közben még engem is kerülgetni kellett. Arra nem volt idő, hogy a néni ellenőrizze, megvan-e mindene, csak egy volt fontos, itt ne találják. Giduskát úgy ragadta ki közülünk Irma, mintha valami veszély fenyegetné, de olyan, amely egyedül őt érinti, hiszen ha például leszakadni készült volna a plafon, akkor minket is ki kellett volna telepíteni a pavilonból, de velünk senki sem foglalkozott, tehát huszonnégy gyerek közül csak egyre leselkedik baj. Annak pedig személyesnek kell lennie, de nem egészségügyinek, mert ha Giduskát karanténba kéne zárni, akkor nem a kicsikhez vinnék át. Mi az, ami még személyes lehet? Például az, ha vétett valaki ellen, és attól lehet tartani, hogy az illető majd pokollá akarja tenni az életét. De kicsoda? És miért? Mintha szándékosan rendezték volna úgy a helyzetét, hogy kifaggatni se legyen módunk, sem most, sem később, mert a negyvenegyesekkel az étkezőben sem találkozhattunk, hiszen ők másik turnusba vannak beosztva, a pavilonjukba külön engedély nélkül be sem léphettünk, tehát többé se hely, se alkalom arra, hogy magától Giduskától kérdezzük meg, mi a francot követtél el és ki ellen?

A csendespihenőnek éppen vége lett, amikor váratlanul megjelent Ortolánia, s ebből rögtön tudtuk, hogy rendkívüli esemény bejelentése várható, de az arcán derengő fennkölt és átszellemült mosolyt nem tudtuk mire vélni. Látszott rajta, hogy már előre meghatódott attól, amit mondani készül. Kezében egy papundekli dobozzal egyenesen az ágyam felé tartott, tessék, ez a tiéd, mondta nyájasan, és nem lehetett kétséges, hogy ami következik, azt nemcsak nekem, hanem a terem egész nyilvánosságának szánja. Ma ugyan nincs csomagosztás, és általában is ellenkezik az elveinkkel, hogy bárkivel kivételt tegyünk, de a vezetőség most az egyszer úgy döntött, hogy Nesztor soron kívül megkaphatja a szülei küldeményét. Egy lépést hátralépett, s úgy várta, hogy bontogatni kezdem a csomagot, a hidegre való tekintettel döntöttünk így, azaz hogy döntött Jancsucskó főorvos elvtárs, neki tartozol köszönettel azért, hogy nem kell napokig várnod, a meleg holmikát máris használatba veheted. Átfutott az agyamon, hogy még sosem hallottam Ortolániától az *elvtárs* szót, akkor sem, amikor a pesti *elvtárs* itt volt, valaminek közben történnie kellett, ha most a szájára vette, de ezen töprengeni nem volt időm, viszont eldöntöttem, hogy csomag ide, csomag oda, nem fogok meghunyászkodni, és megkérdeztem, tessék mondani, az ágyban hordjak bakancsot meg sípulóvert, vagy hol? Hallod-e, elég szemtelen vagy, ült le a főnövér, de ettől kezdve fojtott hangon beszélt, hogy vilá-

gos legyen, ezt viszont már csak nekem szánja. Nem, nem az ágyban, holnaptól mehetsz iskolába, ugyanis szerencsédre kiderült, hogy a por, amit Irma nővér talált, csak viszketőpor volt. És mi ebben a szerencse, kérdeztem volna, ha merem, el sem kellett volna hinniük azt a hülyeséget a méreggel! No persze, a viszketőpor is csúnya, ellenséges akció lett volna, folytatta Ortolánia, de mert végül is nem történt semmi, úgy döntöttünk, hogy fátylat rá, viszont mostantól elvárjuk, hogy megbecsüld magad.

Amíg beszélt, egyre a dobozt forgattam, kerestem rajta a postai feladás dátumát, vagy a pecsétet, de semmi ilyet nem találtam. Csak a nevem volt ráírva, és se cím, se feladó, már bocsánat, mondtam némi torokköszörülés kíséretében, el tetszene árulni, hogy ez mikor és hogy került ide? Ortolániának a szeme se rebbent, úgy vágta rá a választ, apád hozta tegnap, annyi ideje sajnos nem volt, hogy találkozni is tudjon veled, éppen csak annyi ideje volt, hogy ezt leadja az irodában, már ment is tovább. Aha, mondtam, szóval nem küldték el, ő nem ért rá. Ingattam a fejem, mint aki tudja, hogy hazugságon kapott valakit, de ezt így nem mondhatja a szemébe, és azt dűnnyögtem, ne tessék már engem hülyének nézni, azt meg hozzágondoltam, de nem mondtam ki, hogy legalább egyeztettek volna egymás közt, ki mit hazudik.

Mi akar ez lenni, pattant fel a dühtől vérvörössé vált arccal Ortolánia, és rám rivallt, hogy mersz velem így beszélni? Ahelyett, hogy hálás lennél, amiért feloldottuk a büntetésedet, idehoztam a csomagodat, visszaélsz a jóságunkkal és pimaszkodsz? Ne félj, letörlöm én a vigyort a képedről, le én! Nem mondhatod, hogy nem figyelmeztettelek a múltkor, megkértelek, hogy hagyj fel a szanatórium rágalalmazásával, de úgy látszik, az falrahányt borsó volt, hát most betelt a pohár, borsó van a pohárban, gondoltam, és megint vigyorognom kellett, de ez a felbőszült Ortolániát csak tovább hergelte, elszámítottad magad, ezt az újabb gyalázatosságot már nem úszod meg ilyen könnyen. Nem érttem, mit nem úszok meg, hiszen ő maga ismerte be az imént, hogy amit bűnömül róttak fel, az nem volt más, mint Irma képzelődése, ők azok, akik olyasmiórt büntettek, amit el se követtem, a csomagomat alighanem jóvátétel gyanánt adták ide, de akkor mit akarnak megint a nyakamba varrni? Főnövér kérem, szólaltam meg hosszas tusakodás után, nem értem, miről tetszik beszélni, az égvilágon semmit se csináltam, de ha akartam, se tudtam volna, mert naphosszat itt kellett feküdnöm, senkivel sem beszélhettem, szóval mi a bajuk velem? Nem érted, ugye? A főnövér hangja félelmetesen felvijjogott, tényleg nem érted? Akkor ez micsoda? A köpenye zsebéből egy papírt vett elő, és az orrom alá dugta, itt az újabb aljasságod, le se tagadhatod, mert bizonyíték van rá. *Anyu, apu, olvastam, rémes itt, csináljatok valamit, mert nem fogom kibírni!* Mered tagadni, hogy ezt te írtad?

Elsápadva szegtem le a fejem, és úgy elszédültem, hogy meg kellett kapaszkodnom az ágyban. Na, legalább beismered, szögezte le az Ortolánia, de ettől még a bűn bűn marad. A világ kicsit elsötétült, de ugyanakkor egy rejtély meg is világosodott számomra: végre tudtam már, hogy Irma és a főnövér szerint ki lett volna az, aki Berzenceiné fiának minden lehetséges módon pokollá teszi az életét, ha csak ki nem menekítik ebből a pavilonból, még mielőtt kiderül, hogy hol kötött ki a szüleimnek szóló segélykiáltásom.